
Söderöposten

Medlemsblad för Söderöns Hembygdsförening

Söderöns Hembygdsförening

önskar alla

en God Jul och ett Gott Nytt År

Nr 4 2012

Innehåll:

Söderöns Hembygdsförening, avgift, redaktion m.m.	sid	2
Ordföranden har ordet, Årsmöte	sid	3
Kulturvandring på Golfbanan	sid	4-7
En regnig sommar	sid	8-9
Argast i Yttersby	sid	10
Länsstyrelsen efterlyser, Julfest	sid	11
Att födas och växa upp på Söderön	sid	12-19
Släktforskning	sid	19
Gertrud från Vikarudden	sid	20-21
Ny mjölkgård	sid	22
Skolresa 1914	sid	23
Berättarkväll + recept Pecannötspaj,	sid	24-26
Flera studiebesök, Vikarsjöarna	sid	27
August Höstedt	sid	28-29
Svamputflykten 2012	sid	30
Kraftsten	sid	31
Söderöns Hembygdsförening, styrelse och övriga valda	sid	32

Söderöns Hembygdsförening

Styrelsenamn, tel. nr. m.m. finns på sid 32.

Årsavgiften är 100:- / person. Plusgiro 15 28 61-1

Söderöpostens redaktion består av:

Hans Tibell, Viveka Westman och Bibbi Jansson.

För innehållet i artiklarna svarar respektive författare.

Ansvarig utgivare är Hans Tibell.

Har ni material (text eller bilder eller både och)

mejla till bibbij@spray.se

Ordföranden har ordet!

Kära medlemmar!

Att skriva om vädret är lite tjatigt och inte särskilt spännande, så jag vill helst låta bli. Men nu är tålamodet rågat!

En usel sommar följdes av en usel höst! Vi kräver kompensation! Det minsta man kan begära är att det blir en fin vinter med lagom snö och kyla, därefter en bra vår och en skön sommar! Så det så - annars kommer vi att bli riktigt härskna och minnas detta grymma svek vid nästa val till riksdag, fullmäktige, EU-parlament, duman, underhuset och senaten! Och dom avsatta politikerna kommer att placeras på Svalbard eller i Bergen.

Dessutom bör alla på SMHI ha prestationslön - gissa vilka prestationer vi kommer att sätta särskilt lågt värde på.

Näväl, snart är det jul igen, trots vädret. Och det är ju rätt trevligt att sitta inne, äta god mat, umgås med trevliga människor och maska från alla jobb som borde göras. Glöm nu inte att ge bra nyårslöften, sådana som varar länge och som man kan tugga på hela det kommande året!

Hans Tibell, ordf.

ÅRSMÖTE

Söndagen den 17 mars kl. 18.00 i Söderögården

Motioner till årsmötet ska vara styrelsen tillhanda senast den 15 januari 2013.

Hemlig gäst.

Kulturvandring på golfbanan

Årets byvandring fick denna gång formen av en kulturvandring på Öregrunds golfbana i samarbete med Öregrunds golfklubb. Ett 25-tal personer deltog i ett strålande höstväder, regnet hade för en gångs skull gjort ett uppehåll, faktiskt två dagar i rad. Klubbens vice ordförande Bo Thyselius tog emot och guidade.

Uno Jansson från Björnäs, tidigare kommunalråd i kommunen och Hembygdsföreningens förste ordförande, gav en inledning med beskrivning av bygden kring golfbanan och den historiska utvecklingen. Uno menade också att bl.a. Öregrunds golfklubb, Söderöns Hembygdsförening och Föreningen Allmogebåtar kan utgöra en grund för kommande aktiviteter i samverkan.

*Uno Jansson
Foto Bengt Skagersjö*

*Ritning över golfbanan
Foto Bengt Skagersjö*

Öregrunds golfklubb bildades 1988. Sedan 1990 arrenderar klubben 75 hektar på Sandviks gård. Banan stod färdig 1992, och klubbhuset 1999. Klubben arbetar för att vara en familjeklubb som passar alla. Banan anses vara en av Upplands förnämsta, av många betraktad som svår med anledning av många smala partier där bollen lätt kan hamna utanför banan med pliktslag som följd. En 6-hålsbana öppnades 2004 som komplement till övningsområdet, och en husvagnsparkering öppnades nu i år.

Som ickegolfare tycker jag att Öregrund's golfbana känns väldigt både nära och överskådlig. Jag jämför då t.ex. med de två banor som finns i Österåker (Åkersberga). De ligger på stora öppna fält som tidigare varit åkermark. Där kan man som oinitierad inte se något system alls med hur banorna går och vart man ska ta vägen från en bana till nästa. Öppet, blåsigt och oöverskådligt. Men det är bra att åka skidor där, det behövs inte mycket mer än rimfrost på marken.

Klubbhuset med butik och restaurang

Foto Bengt Skagersjö

Sandviks gård

Sandviks gård har gamla anor. Nuvarande ägare är familjen Waldner som haft gården i släkten i närmare 100 år. Gården flyttades från Björnäs till det nuvarande läget i samband med ”laga skiftet” i mitten av 1800-talet. Solweig och Guy Waldner som är markägare och naturligtvis medlemmar i golfklubben, deltog i kulturvandringen. De fick mycket beröm för den fina gallring som nyligen gjorts längs vägen och i vägkorset mot Öregrundsvägen samt inne på banområdet.

Banan

På varje utslagsplats, tee som det kallas, finns en liten skylt med information om ”Kultur på banan”, totalt 18 skyltar, som berättar om Öregrund och Östhammar, om historia, geografi och händelser. Runt hela banområdet, alltså

75 hektar, har vildsvinsstängsel satts upp. Från ett kärr vid hål 13 nära Granfjärden pumpas vatten upp till de två dammar som finns vid hål 8 bortanför parkeringen och därifrån ut på banan. Den större dammen rymmer 15 000 m³ vatten och är 7 m djup. Ledningssystemet är omfattande, stamledningarna drygt 10 km långa, och det finns närmare 225 sprinkler på banan. På hösten varje år blåser man ledningarna rena med hjälp av tryckluft. Användningen av gödningsmedel är strängt behovsanpassat. Klubben är mycket miljöinriktad. I år har man t.ex. ställt ut två miljöstationer för källsortering av avfall som burkar och flaskor och annat avfall. Av miljöskäl har klubben också satt upp knip- och uggleholkar i området runt vattenmagasinen. En stor maskinhall har under året byggts i närheten av vattendammarna. Där ska det också inredas verkstad och personalutrymmen.

Klubben

Antalet medlemmar i golfklubben är för närvarande drygt 1 660. I år har 130 personer klarat grönt kort, vilket är unikt i Sverige. Klubben gläder sig åt att merparten av dessa är invånare i Östhammars kommun, och att det också är många ungdomar som spelar. På måndagarna har ca 100 personer deltagit i seniorverksamhet, vilket också är unikt för Sverige. Jag har ofta undrat varför det varit så många golfspelare i farten när jag passerat golfbanan vid lunchtid på måndagar, men nu fick jag alltså förklaringen.

Normalt är det 8 minuter mellan de spelargrupper som går ut på banan ("utsläpp"), och man får köa med sin golfboll i en bollränna för att få sin tur. Normalt är det alltså 4 spelare per bana dvs. $4 \times 18 = 72$ som är ute samtidigt. Man har ett tak på maximalt 250 spelare ute samtidigt vilket förekommer vid vissa tillfällen. Under en spelrunda går man ca 10 km. Omräknat till helår innebär det att spelarna sammanlagt går ca 25 000 mil vilket motsvarar 6 varv runt jorden!

Öregrunds golfklubb har en förnämlig hemsida där man kan läsa mer. Adressen är www.oregrundsgk.com. Golfrestaurangen serverar omvitnat mycket god mat.

Ekonomi

Golfklubben har gått i konkurs en gång för ett antal år sedan, men rekonstruerats. Ekonomin bygger till hälften på medlemsavgifter samt därutöver intäkter från greenfee plus sponsring och annonser. Medlemsavgiften för vuxen är 4 100 kr per helår.

Två personer är heltidsanställda i Öregrunds golfklubb, klubbchefen Kjell Johansson, och Britt Jernberg, receptionist. Därtill kommer ett antal deltids-

anställda i receptionen och butiken och naturligtvis för skötsel av banan. Klubben har också en duktig "Pro" som hjälper spelarna till rätta, dels nybörjarna men också de som behöver finslipa sitt spel.

Söderöns hembygdsförening

Föreningens ordförande Hans Tibell presenterade kortfattat föreningens verksamhet och inriktning samt berättade om de närmast kommande aktiviteterna. Som tack till golfklubben överlämnade Viveka Westman en föreningströja och boken "Brittas bästa" till dagens guide.

Bli golfare?

Nja. För att vara ärlig har jag inte vågat börja. Jag tror att jag snabbt skulle bli ganska biten. Men det har alltid funnits så mycket annat som jag också velat göra men inte haft tid till. Då har det känts omöjligt att satsa på någon ytterligare aktivitet. Dessutom vet jag inte om min talang skulle räcka till. Under mina studieår var jag på västkusten på en obligatorisk kurs i lantmäterimätningar. Vi var 6 grabbar som hade hyrt en stuga utanför Grebbestad där vi hushållade själva. Efter middagen for vi in till samhället får att spela minigolf. Upplägget var att den som förlorade skulle diska när vi kom hem. Jag kan berätta att jag aldrig diskat så ofta som de sommarveckorna.

Tack

Ett varmt tack till Öregrunds golfklubb för en mycket trevlig kulturvandring ute på banan i det vackra höstvädret, för gott fika i det fina klubbhuset och för bra information om golfklubben och dess verksamhet. Kulturvandringen blev mycket uppskattad.

Bengt Skagersjö

Vandring på golfbanan Foto Bengt Skagersjö

En regnig sommar på Söderön

Vi har under mer än 40 år på Högalund i Tuskö aldrig upplevt en regnigare sommar än den i år. Frågan är väl närmast om man kan tala om sommar över huvud taget. Vår regnstatistik ser ut så här:

Juni	115 mm
Juli	79 mm
Augusti	136 mm
September	74 mm

Det ger sammanlagt över 400 mm, 404 mm noga räknat. Grundvattnet torde klara sig bra i år ute på Söderön.

Midsommarafton den 23 juni var det faktiskt vackert väder hela dagen. På midsommardagen den 24:e hade vi gäster, det var mulet och det kom några mm regn i olika omgångar spritt över dagen. Vi fick alltså duka inne. Vi blev 18 personer, mer än beräknat, så det var ganska trångt i vårt kök. Dagen efter, den 25:e juni, kom det sedan 24 mm, så vi hade ju tur i alla fall.

Av de 79 millimetrarna i juli kom närmare 40 under Söderödagen, vilket naturligtvis påverkade evenemanget. Det var dock drygt 60 personer som trottsade vädret och deltog. Och Söderödagen gick dessbättre inte minus även om överskottet blev blygsamt. Någon inträdesavgift togs inte, men tack vare alla sponsorer behövde inte Hembygdsföreningen gå i konkurs.

Under juli kom regnet blandat i stora och mindre skurar om 5 till 10 mm per gång. När vi kom åter till Tuskö i mitten på månaden efter en sol- och badvecka i ett pålitligare sydeuropeiskt väderland, hade vi 36 mm i regnmätaren. Tack och lov för den sol- och värmeresan, den räddade sommaren för både oss och våra barn och barnbarn som var med.

Och september månad blev inte mycket bättre. Det regnade 42 mm redan det första dygnet i månaden, ett riktigt kraftigt heldagsregn. Därefter har det kommit blandade mängder i större och mindre skurar. Sammantaget har det alltså varit väldigt lite sol och alltför lite riktig sommarvärme i år, men desto mera regn. Ändå har vi nog själva haft lite tur, för bortsett från midsommar-dagen har vi haft gott väder vid de tillfällen under ”sommaren”, då vi haft gäster på besök. En tröst är också att de gula kantarellerna inte tidigare varit så många och så stora, och att champinjoner, stolt fjällskivling och höstkantarellerna har dykt upp.

Maria och Bengt på Högalund i Tuskö

Foton Bengt Skagersjö

Argast i Yttersby?

Vem är argast i Yttersby? Det kan tyckas vara en underlig fråga. Det är ju knappast en "titel" som någon eftersträvar att få. Jag har en kandidat till titeln, det är den under vårmånaderna speltokiga tjädertuppen som håller till i ett tallskogsområde i Yttersby.

Jag och min fru Lena träffade på honom första gången en söndag i slutet av maj 2011. Vi fick syn på honom på lite håll och närmade oss honom lite försiktigt för att inte skrämma iväg honom. Han drog sig så sakta till en stenhäll där han genomförde sin föreställning. Han kromade sig och spärrade upp sig så att vi skulle bli imponerade. Varje gång vi försökte närma oss så gjorde han utfall mot oss. Den gången fotograferade vi honom under ca en och en halv timmes tid.

Foto Kenneth Meijer

En helg i slutet av april 2012 så träffade jag på Hans Tibell i skogen. Han hade varit ute och kontrollerat markgränser. Då hade han stött på tjädertuppen, som hade varit minst sagt arg när Hans vandrade fram i skogen.

Valborgsmässoaftons eftermiddag 2012 så bestämde jag och Lena oss för att besöka tjädern igen. Efter en stunds vandring i skogen så upptäckte vi att han stod där framför oss på ca 10 meters avstånd. Han spärrade direkt upp sina fjädrar och gjorde utfall mot oss med jämna mellanrum.

Vid båda våra besök hos honom så hade vi taktiken att vi särade på oss så att han hade en konkurrent i 2 olika riktningar. Att han inte gillar konkurrens är dock helt klart. Får en tjädertupp möjlighet så utdelar den gärna rejäla nyp med näbben och slag med vingarna.

Hälsningar Kenneth Meijer www.naturibild.se

Länsstyrelsen efterlyser

Länsstyrelsen värnar om oss alla, men kanske alldeles särskilt om sol-älskande lavar. Det är en del av ett nationellt åtgärdsprogram om lavar på gamla omålade byggnader, stolpar, gårdesgårdar. Det ska inte vara träd utan sådant som människorna producerat. Men det ska vara solexponerat och rejält gammalt. Det mesta som är bra för byggnader är också bra för dessa lavar, med ett avgörande undantag: färg! Alltså är det de silvergrå, omålade, solbelysta träytorna som är de allra intressantaste.

Under 2013 kommer Lst Uppsala att inventera dessa lavar. Dom behöver vår hjälp att hitta timmerbyggnader, gamla stängselstolpar, motsvarande trävirke. Om du har sådana så kontakta Elisabet Odhult, Lst Uppsala, tel: 010-22 333 22 email: elisabet.odhult@lansstyrelsen.se postadress: Hamnesplanaden 3, 751 86 Uppsala

Refererat av Hans T

JULFEST

**Söndagen den 30 december
kl. 14.00
i Söderögården, Långalma.**

Dans kring granen
Paketauktion. Ta gärna med ett paket.
Även barnpaketauktion. Tomten kommer.
Kaffe med dopp 50:-.
Barnen bjuds på saft och godispåse.

Samarrangemang med Söderögårdens Bygdegårdsförening

Välkomna!

Att födas och växa upp på Söderön under 1940- och början av 1950-talet.

Det som i dag benämns Söderön har tidigare varit uppdelad i två delar. Den norra som varit förbunden med fastlandet har benämnts Norrön och den södra som varit avskild från fastlandet genom ett bredare vattendrag har hetat Söderön. Vattendraget som numera är endast ett dike var en gång i tiden så brett att fiskare från Gräsö kunde använda den för att med båt transportera sin fisk till försäljning i Östhammar. Platsen där jag är född och uppvuxen heter Snuggsund och ligger precis där den vattenburna förbindelsen fanns. Namnet Snuggsund har platsen enligt folkmun fått på grund av att byteshandel utfördes mellan de passerande fiskarna från Gräsö och de på platsen boende bönderna. På Söderön sades det att man ”snuggade” när bönder och fiskare böt fisk och spannmål med varandra. Men på grund av landhöjningen blev så småningom vattenleden över halvön för grund och transportererna fick göras landvägen.

Här vid Snuggsund bosatte sig mina föräldrar som nygifta år 1936. Mamma var bara 21 år gammal medan pappa var 30 år. Pappa Gunnar hade lärt sig slaktaryrket av sin far Rikard som hade slakteri i Gammelbyn utanför Östhammar och en kött- och fläskbutik i Östhammar. Vid Snuggsund fanns redan ett slakteri som tidigare drivits av en Gottfrid Johansson. Denne hade nu flyttat till Roslags -Näsby där han öppnat butik. Hans mamma Anna bodde dock kvar på övervåningen. Några barn hade mina nygifta föräldrar ännu inte skaffat så de två rum och kök som fanns i markplanet var fullt tillräckligt, då man fick både en bostad och en lokal för pappa där han kunde utöva sitt yrke. Huset som var byggt 1928 hade inget av dagens bekvämligheter. Elektricitet kom inte till Snuggsund förrän i mitten av 40 -talet, varför belysningen utgjordes av karbid- och fotogenlampor. Värmekällorna var vedspis i köket och kakelugnar i de två rummen. Inget indraget vatten eller avlopp, utan brunn på gården som man fick bära vatten från. Torrdass i uthuset som man kunde koppla av i på sommaren, men snabbesöka på vintern när det var 20 grader kallt. Förutom tvättstuga med pannmur fanns i uthuset även en mindre ladugård där pappa kunde förvara inköpta djur i väntan på slakt. Det fanns även ett utrymme för saltning av hudar, en rökugn och kylrum för förvaring av kött. Eftersom ingen elektricitet fanns före 1945 kyldes kylrummet med hjälp av is som under sommarhalvåret förvarades i en isstack i sågspån på en skuggig plats bakom uthuset. Isen sågades upp i Östhammarsfjärden på vårvintern och transporterades till Snuggsund. I ett kallgarage på andra sidan vägen förvarade pappa en mindre lastbil som han behövde för sina transporter.

Totalt fanns 6 st. gårdar i den närmaste omgivningen. De andra fem gårdarna var mindre bondgårdar med kor, kalvar, grisar, får och hästar som var vanligt på ett småjordbruk i Sverige på 30 -talet. Själva hade vi inga husdjur utom under kortare perioder när någon av pappa inköpt ko stod i ladugården. Här föddes alltså jag sommaren 1938, bara ett år innan det hemska andra världskriget bröt ut. Pappa jobbade alla dagar utom söndagar och försvann ofta hemifrån redan klockan fem på morgonen. Han hade många bönder på Gräsö som han köpte djur av vilket gjorde att färjan mellan Öregrund och Gräsö ofta styrde hans arbetsdag. Fram till slutet av 40 -talet slaktade pappa sina djur vid Snuggsund, men efter kriget skärptes regelverket när det gällde både hygien och krav på kylrum. Tillsammans med Folke och Henry Söderberg, som hade kött- och charkuteriaffär i Öregrund och som pappa levererade kött och fläsk till, byggde man ett nytt modernare slakteri vid Kärrdal i Öregrund.

Hasse och pappas bil med gengasdrift.

Hasse i kofta och hatt.

Mamma som var hemmafru hade förutom hemmet att sköta om, en ensam mor vid Tuskö, samt en handikappad släkting vid Lagerlund på Söderön som hon regelbundet besökte. Fast jag inte var så gammal har jag några minnesbilder från livet under krigsåren. Jag minns pappas slit för att få igång bilen med gengas under de kalla krigsvintrarna. Jag minns också när han blev gengasförgiftad och låg i sängen och var väldigt sjuk. Ransoneringskortet som begränsade alla inköpsminnsnå alla som levde de här åren. Jag minns också

glädjen när varje barn till julen 1945 eller 1946 fick hämta 4 st bananer i affären i Långalma. Det fanns bara bananer i Sverige så att det räckte till barnen.

På våren 1941 föddes min lillebror Malte. Efter några år som ensamt barn fick jag äntligen någon att leka med hemma på köksgolvet. För här ute på landet fanns inte så många barn i närheten att leka med. Den enda som fanns i närheten var Barbro som var ett år äldre än mej. Hon bodde i den närmaste granngården och hade äldre syskon som redan flyttat hemifrån. Så lillebror var välkommen som lekkamrat, även om vi så småningom också blev osams ibland och bråkade och gav varandra tjuvnytt. Därför längtade vi när det blev tråkigt efter att våra kusiner Sören och Kurt i Östhammar skulle komma på besök eller att vi själva skulle åka och hälsa på dom i Östhammar. Men att komma till Östhammar från Söderön på 1940 -talet var inte lika enkelt som det är idag.

Fram till 1967 fanns ingen bro över sundet vid Husbacken, vilket innebar att för Söderöborna fanns bara två möjligheter att ta sig till Östhammar. Med båt över Östhammarsfjärden eller med bil eller annat transportmedel via Sund och Norrskedika. Hur kunde man då som ung grabb ta sig till Östhammar när man ville hälsa på sina kusiner eller uträtta något annat ärende i stan. Om man valde sjövägen över fjärden på sommaren kunde man åka till Färdgårde en onsdag, för då körde Söderholm en tur på morgonen och en på kvällen med sin stora fiskebåt och transporterade folk till och från staden.

En annan möjlighet var att gå ned till Albin vid Skian som för en mindre ersättning körde över fjärden med sin lilla motorbåt. Det andra alternativet var att åka med "Post-John" om han hade plats i bilen när han gjorde sin dagliga tur fram och tillbaka mellan Älvsnäs och Östhammar med dagens post. Om det var vinter och bra väder kunde man ta sig över isen på den isväg som plögades upp varje vinter från Färdgårde och in till hamnen i Östhammar. Ett tillfälle jag speciellt minns var vintern 1949 då ishockey VM arrangerades i Stockholm. USA:s VM -lag spelade då en träningsmatch mot Stockholms Göta på uterinken på Sjötorget. Trots att jag var bara 11 år så tog jag mej över isen för att se matchen. Men jag sov nog över hos moster Greta i Östhammar innan jag återvände hem dagen efter.

Förutom kusinerna i Östhammar hade jag också en jämnårig kusin vid Långalma gårde, nämligen Bengt Karlsson. Dit åkte jag när jag var sugen på att leka med leksaksbilar. Bengt hade flera väldigt fina bilar som t.o.m. hade växellåda. En annan sak som vi gjorde hos Bengt var att elda hyvelspån i burkar. Vi tog fina torra hyvelspån i Bengts pappas båtbyggeri som vi tände på mellan tre ~~urola~~ stenar som fungerade som eldstad. ●~~vann~~ stenarna ~~pla-~~

cerades en öppen plåtburk med spån i. När burken blev het började spånen att glöda och röka våldsamt vilket var meningen med hela leken. Men barn skulle ju inte leka med elden för då skulle man kissa på sig sa dom vuxna som varning.

En gång när jag var hos Bengt blev jag av en slump med om något både farligt och spännande. Någon av grabbarna från Långalma som var några år äldre hade tagit med sig dynamit, tändhattar och stubintråd ut i skogen. Där placerade man en dynamitgubbe under en stubbe som med en väldig knall sprängdes i tusen bitar. Jag var också med om att smygröka för första gången i en lada fylld med hö. Sprängskotten hördes av vuxna i närheten vilka genast samlade föräldrar m.fl. och stoppade den farliga verksamheten och gav oss en rejäl utskällning.

Bristen på jämnåriga lekkamrater i min närmaste omgivning gjorde att jag ofta sökte mej till den granngård där de tre ogifta syskonen Enok, Axel och Ida Österblom bodde. Eftersom dom inte hade några egna barn i huset så blev nog jag någon form av surrogatbarn som dom tog hand om som sitt eget. Där hände alltid intressanta saker som man kunde delta i på olika sätt. Förutom den dagliga skötseln av gårdens djur i ladugård och stall lagade och underhöll Enok och Axel själva gårdens olika jordbruksredskap. Att vara med i smedjan, att tröska säden med tröskverk som drevs av en tändkulemotor, att sko och rykta hästarna, att mata fåren. Det fanns massor av spännande saker som hände om dagarna.

Enok, Ida och Axel.

Tillsammans med Ida lärde man sig att separera grädden från mjölken med hjälp av en handdriven separator. När man väl fått grädden skulle smöret tillverkas i en smörkärna. Jag minns hur god all mat och det hembakade brödet var. Allt producerat från råvaror som kom från den egna gården.

I och med att skolan började 1945 blev man bekant med nya barn som kom från andra byar. Min närmaste klasskamrat hette Bernt Rosengren och kom från Jonsgruvan som låg cirka 2 km bort. Han hade också en äldre bror som hette Folke. När vi blev lite större var det inte längre några problem att cykla de två kilometrarna. Vi träffades ofta under mörka höstkvällar vid Jonsgruvan och spelade kort. Då var

även Stig Lundberg och Evert Jansson från Karlsäng på plats. Under skolåren samlades vi barn som kom från gårdarna i närheten varje morgon vid väggkors-

ningen vid Ängsgrind för att göra sällskap till skolan. Detta var en naturlig samlingsplats. Här lämnade "Post -John" posten i de uppsatta postlådorna, här hämtade mjölkbilens mjölken från gårdarna varje morgon och körde den till mejeriet i Norrskedika. Men Evert tog sig gärna till skolan på egen hand. Jag vet inte om han var morgontrött, men ibland kom han för sent. En gång när läraren frågade varför han kom för sent svarade Evert: "Jag har gått och sparkat en sten ända hemifrån och till Viktor-Jans". Bra ursäkt!

Klasserna 1 och 2 i Söderby skola 1946.

Bernts föräldrar bodde i ett stort hus som uppförts av Kopparberg i samband med att gruvdriften startade 1844. Huset innehöll tre bostäder men på fyrtio-talet beboddes bara två. Elektriciteten kom ännu senare till Jonsgruvan än till Snuggsund vilket gjorde att man hade både fotogenlampor och batteri - radio. Här fanns fria ytor inomhus som vi grabbar kunde använda för lek. Vi spikade bl.a. ihop ett pingisbord av vanliga hyvlade brädor vilket gav oss möjlighet att pröva på pingissporten. Om jag minns rätt var även racketarna hemtillverkade. Vi gjorde även tenniser racketar och satte upp ett gammalt fisknät på en gräsyta framför huset och spelade tennis där.

Jag vet inte om det var London OS 1948 som var upphov till vårt idrottsintresse men vi hoppade även stav och Bernts farfar som var händig tillverkade även en diskus till oss som vi kastade med. Bernt var en snabb rackare som jag hade svårt att hävda mig mot och han skulle säkert haft framgång

både i fotboll och friidrott om han vuxit upp i en stad eller annat större samhälle. Han var också duktig i skolan, men traditioner och arv gjorde att han aldrig fick chansen att studera vidare och visa vad han kunde.

För att få lite extra fickpengar letade vi på vårarna upp skat - och kråkbö. När vi märkte att det fanns ungar i boet, klättrade vi upp i trädet och plundrade boet och cyklade till Ängsgrind där man på den tiden fick betalt för ungar. Kråkfåglar ansågs vara skadedjur och antalet skulle hållas nere. Bernt och jag var bästa kompisar under hela skolåldern men i och med att jag började jobba i Sund 1953 vid fjorton års ålder så träffades vi inte lika ofta längre, men eftersom Bernt började jobba på en bondgård i Kavarö så träffades vi fortfarande då och då på helgerna.

Hemma vid Snuggsund fanns förutom lillebror Malte endast Barbro i granngården som lekkamrat. Men efter kriget blev det mer och mer vanligt att man tog emot sommarbarn från storstan som behövde komma ut på landet under sommarlovet. På en bondgård i Björnäs hade man nästan en mindre barnkoloni på somrarna och i slutet av 40 -talet kom tre barn från Stockholm till Barbros föräldrar i granngården under några somrar. Det gjorde att det helt plötsligt fanns fler att leka med under sommarlovet. Under varma sommardagar cyklade vi ofta ned till Skian där det fanns en naturlig badplats med sandbotten. Vi hade bara några hundra meter till Rackfjärden men där var det bara dybotten och i hagarna vid sjön gick korna och bajsade i vatten och på land.

Det var också spännande att leka i det nyskördade höet på höskullarna på försomrarna. Dessutom spelade vi fotboll så fort inget annat fanns att göra. Det gick också fortfarande bra att som barn cykla på Söderövägen. Efter kriget med bensinbrist var det ganska få bilar i farten på vägen och på bondgårdarna var det fortfarande hästarna som dominerade över traktorerna. Men trots den ringa trafiken på vägen höll det en sommar på att gå illa för min lillebror. Pappa hade sitt garage på andra sidan vägen och när han var borta med bilen stod garagedörrarna öppna om dagarna. Barbros föräldrars hund lekte ofta med Malte och en dag när dom var i garaget springer hunden ut mot vägen. Malte springer efter för att stoppa den. En stor lastbil kommer och kör över hunden som dör direkt. Malte klarar sig oskadd med en hårsman från att också bli överkörd.

Men det var inte bara lek som gällde under skolåldern. Man skulle nästan dagligen bära in ved och vatten när mamma ropade och ville ha hjälp. Vid 17 -tiden skulle man hämta mjölk när korna mjölkades vid Lindmans. Flera gånger om dan fick man springa telefonbud till grannar som inte hade egen telefon installerad

Som omväxling betydde besöken hos våra kusiner Sören och Kurt i Östhammar mycket. Dom bodde i utkanten av Östhammar i ett område som heter Knäppensgårde. Där fanns många grabbar i samma ålder och dom flesta var idrottsintresserade. Östhammar hade vid den här tiden ett av Upplands bättre fotbollslag och sommaren 1950 invigdes den nya idrottsparken vid Gammelhus av ingen mindre än Gunnar Nordahl som då var proffs i Milan i Italien. Vi grabbar fick inte spela på den nya planen, men vi hade en egen mindre plan alldeles i närheten som vi kallade "Bosses plan". Där spelades fotboll varje kväll på somrarna tills mörkret föll. Den nya gröna fina planen vid Idrottsparken lockade dock när skymningen föll och då gjorde vi våra försök att ta den i besittning. Det dröjde dock inte så lång stund förrän vaktmästaren Hägglund upptäckt oss och skickade ut sin schäfer för att skrämma bort oss. Men vi hann i alla fall med att pröva den inbjudande gräsmattan vid flera tillfällen.

Den som styrde och ställde när det gällde allt fotbollsspel på "Bosses plan" var Ezzard eller Bengt -Sören Olsson som var hans riktiga namn. Han var några år äldre än de flesta av oss och var alltid målvakt. Han sommarjobbade på Forslöws bageri som låg vid torget i Östhammar. På eftermiddagen när tiden för fotboll närmade sig hade Ezzard massor med plåtar kvar i Bageriets källare som skulle rengöras innan han blev ledig för fotbollsspel. Så ibland hände det att vi smågrabbar var där och skrapade plåtar bara för att han skulle bli fortare färdig. När vi var färdiga gick hela skaran med hem till Ezzards mamma, som bodde på övervåningen på en villa, och satt där en hel rad på soffan och väntade medan Bengt -Sören åt middag. Efter middagen böt Ezzard om till fotbollskläder, vi ställde upp på gården utanför och sedan med Ezzard i täten sprang vi efter en smal stig som en rad ankungar upp till Bosses plan där spelet kunde börja. Jagandet efter bollen på planen men även bland buskar och stenar i planens ytterkanter kunde sedan pågå ända tills skymningen föll.

Ett annat intresse som växte sig starkare och starkare under de tidiga tonåren var att lyssna till jazzmusik. Själv hade jag ännu inte köpt några egna skivor, mycket beroende på att jag inte hade något att spela dem på. Pappa hade en enkel resegrammofon för stenkakor, men några jazzskivor hade inte han. Hos mina kusiner i Östhammar hade man en riktig radiogrammofon med skivväxlare vilken mer och mer upptog vårt intresse. Den låt och den artist som vi lyssnade överlägset mest till var Lullaby of Birdland med George Shering. Oj vad vi spisade! När vi ville ha omväxling till den egna musiken tog vi cykeln ner till Nisses fik eller sprang över sjukhusgården till Puttes där det fanns fina

Jukeboxar med jazzskivor i. På Puttes kunde man också köpa glass i Cup-glas för en billig penning. Det här var också den musik som vi lärde oss dansa till och den var den dominerande musiken på dansbanorna.

Min första egna LP -skiva med jazzmusik köpte jag 1954. Det var Lionel Hampton på vibrafon med sitt storband. Den finns fortfarande kvar i min samling, men har tappat stinget på grund av idogt spelande genom åren. Mot mitten av 50-talet tog den "coola jazzen" över intresset. Till den hörde också klädstilen med dom väldigt smala byxbenen, 20 cm vid foten, kavaj, skjorta med runda kragsnibbar med nål under en mycket smal slips, oxblodsfärgade myggjagare, Gandiskynke och snagg. Jag minns att jag åkte med pappa till Gävle när han levererade kött till Sohlbergs för att få tag i dom rätta kläderna. Jazzintresset har sedan följt med genom livet och i dag har jag mellan 200-300 skivor.

*Barndomsminnen nedtecknade av Hasse Gunnarsson
hösten 2011 – vintern 2012.*

Datakurs? Släktforskning!

Av bilden att döma kunde man tro att det var en datakurs, men det är inga ettor och nollor som vi är så intresserade av. Det är hembygdsföreningens släktforskning som har kommit i gång. Söderögården har bredbandsuppkoppling nu så det är obegränsade möjligheter för alla att använda sina datorer. Marianne Söder visar och tipsar om de fantastiska mängder av information som finns. Här i norduppland kan man kanske komma in på valonerna och då finns massor av underlag. Detta möte är en första "uppmjukning" och den egentliga studiecirkeln startar under vintern. Det blir troligen besök på arkiv, t ex Landsarkivet i Uppsala, under vintern. Sedan kommer den egentliga cirkeln att äga rum i Söderögården under våren. Det blir ett antal kvällar där vi bit för bit lär oss att utnyttja den information som man kan nå via nätet.

Det finns plats för flera, så hör av dig om du är intresserad!

Hans Tibell m fl

Gertrud från Vikarudden

Den 3 december fyllde Gertrud Carlsson 90 år. Hon bor numera på Repslagaregatan i Östhammar, men hon föddes och bodde ända till 2005 vid Vikarudden, Tuskö på Söderön.

Den dagen hon föddes, kom en ytterligare en flicka till världen på Söderön. Det var Ingrid Lundberg i Nolsterby. När PerJohans John från Tuskö åkte med häst och släde till Sund för att hämta barnmorskan, var hon redan på Söderön. Och när John kom till Lundbergs ville barnmorskan inte lämna den nyblivna modern direkt, så när man så småningom kom till Vikarudden var Gertrud redan född.

Gertrud har utfört en livsgärning som 1959 gav henne ett diplom och en guld-brosch från Stockholms läns och stads hushållningssällskap. Det var dåvarande landshövdingen Westerlind som överlämnade utmärkelsen på hotell Gillet i Stockholm och Gertrud fick den för att hon under många år fick göra stora uppoffringar för att vårda svårt sjuka anhöriga.

Gertrud var bara fjorton år när hon fick börja ta hand om sin mormor, mamma och system Thyra. Alla tre led av allvarliga sjukdomar och periodvis oförmögna att arbeta i hemmet. 1944 avled mormodern Gustava, 95 år gammal och efter att ha varit sängliggande i nio år. Att hon blev sängliggande berodde väl dels på svaghet av ålder, men hon led också av en mycket svår yrsel. 1946 försämrades Gertruds mamma, Katarinas, tillstånd och även hon blev tidvis sängliggande, fram till sin död 1949.

System Thyra, född 1915, var 21 år när hon fick diagnosen reumatisk värk och det var både fysiskt och psykiskt svårt att få en sån sjukdom i den åldern och känna att tillståndet snabbt försämrades.

Under de här åren var det bara pappa Emanuel, som kunde hjälpa till. Men jordbruket behövde också sin man, så det var Gertrud som drog det tyngsta lasset i hushållet och skulle naturligtvis även vara behjälplig ute, när det behövdes. Nämnas kan också att 1936 dog Gertrud och Thyras bror Henry i tbc, efter att ha varit sjuk i flera år.

Så träffade hon Arne från Singön på en dans på festplatsen Ideal i Öregrund. Dom gifte sig 1948 och beslutade sig för att överta gården. Emanuel och Thyra fick naturligtvis bo kvar och Gertrud fortsatte att ta hand om Thyra som nu var rullstolsbunden.

Men systrarna hade också mycket glädje av varandra. Gertrud vävde och Thyra komponerade mönster. Samma sak när det gällde att knyta ryor. Emanuel hade varit till Raggarön och sett på TV, så han var en av de första på Söderön som köpte en tv-apparat och Thyra har sagt i en tidningsintervju att det blev en stor förändring i hennes tillvaro. Och när jag sist träffade Gertrud och vi pratade om just tv:n, så sa hon att det var tur att det var sändningsuppehåll på onsdagarna på den tiden, så att man hann med något annat. För det var klart att man tittade på allt som visades.

Thyra genomgick många och komplicerade operationer. Den operation som betydde mest för Thyra naturligtvis, men även för den övriga familjen, var när docent Mårtensson på Karolinska opererade hennes käkar. Mårtensson hade tidigare bara opererat käke på ena sidan, så det här var hans första operation, där han opererade båda käklederna samtidigt. Thyra kunde inte ens öppna munnen och äta fast föda tidigare, Gertrud fick mata henne från ena mungipan. Men efter en tids sjukhusvistelse efter operationen kom hon hem och kunde nu äta knäckebröd, som hon längtat så efter. Hon använde sig av muskulaturen när hon tuggade.

När Gertrud skulle få sin utmärkelse, var det inte bara att ge sig iväg. Man höll på med en ombyggnad av huset och hade snickare som skulle ha mat och kaffe under dan. Så sonen Christer, som då var nio år, fick ställa sig vid spisen och bredvid satt Thyra och instruerade hur han skulle göra. Så det blev mat den dan också.

Thyra avled 1964.

Gertrud och Arne fick två barn, Christer och Carina. Christer bor i Alunda och Carina i Östhammar. 2005 tog man det svåra beslutet att sälja Vikarudden och flytta in till Östhammar. Men när dom väl var på plats, så ångrade dom inte flytten och fick några bra år tillsammans i lägenheten.

Arne dog 2009 och Gertrud var då själv sjuk och kunde inte vara med på begravningen.

Det är alltid roligt att komma till Gertrud och hon har så fint och pyntat i lägenheten. Och vi kan prata om hur det såg ut kring Vikarudden och Tuskö för längesen, som hon hört sina föräldrar berätta om, med båtsmanstorpet som närmaste granne, men även andra torpstugor.

Viveka Westman

Se foto nästa sida

Gertrud och Arne i mitten, tillsammans med barn och barnbarn på Arnes 80-årsdag.

Ny mjölgård

Undrens tid är ännu inte förbi! Man hör nästan bara talas om jordbruk som läggs ner och bönder som slutar. Men på Söderön är det ofta tvärtom och nu händer det igen: en ny mjölgård startar! Det är Patrik Westerberg som börjar med mjölkproduktion i Yttersby. Fördelen är jämna och stadiga inkomster, nackdelen är att det är arbetsintensivt och kräver ständig passning.

Vi önskar Patrik lycka till och hoppas att många moderna svenskar ska upptäcka att mjölk inte bara kommer från pappkartonger.

Hans Tibell

Skolresa 1914

Det här gamla fotografiet har Anna-Britt Matsson i Björnäs i sin ägo. Det är en skolklass från Långalma som i juni 1914 gjorde en skolresa till Häverödal. Med på fotot är Anna-Britts pappa, Einar Jansson och han berättade att man fick åka häst och skrinnda från Östhammar till Harg. Och därifrån åkte man tåg till Häverödal. Till Östhammar togs man sig med båt från Färdgårde.

Einar var född 1901 och gick i sjätte klass när fotot togs. Med på bilden finns också Otto Eriksson, även han från Björnäs och Elsa som så småningom gifte sig med Henning Fredriksson.

För lärarinnan, Ester Scharp, i vit hatt längst bak, var det här hennes första klass. Hon kom som vikarie till Långalma skola ht 1913 och blev ordinarie 1/1 1914. Hon blev kvar som lärare i Långalma till 1953/54 i klass 7. Hon vikarierade sedan några korta perioder i bl.a. Östhammar.

Är det någon av er som läser det här, som känner igen någon mer på bilden?

Viveka Westman

Berättarkväll på Söderögården

Söndagen den 21 oktober hade ett 25-tal åhörare samlats på Söderögården för att lyssna till Jan och Åsa på temat Nova Scotia versus Söderön. Jan är barnbarn till Elis och Svea Mattsson i Långalma. Jan har tillbringat mycket tid där i sin barn- och ungdom, bl.a. som ”sommardräng” hos Walter Mattsson med t.ex. slåtter med traktor. Jan och Åsa har numera ett eget sommarhus på Tögen, ön alldeles norr om gästvallen i Långalma, och de har rört sig mycket på Söderön under åren.

1999 disputerade Jan på en avhandling i molekylärbiologi/makrobiologi. Disputationen följdes av några års forskning i Halifax på Nova Scotia i norra Kanada. Dessförinnan hade Jan träffat Åsa, som snart kom efter och fick projektarbete i ett laboratorium på samma institution. Åsa är från Upplands Väsby, skog och vatten är mycket väsentliga för henne. De bor numera i Uppsala, Jan forskar på Uppsala universitet och Åsa arbetar på Upplandsstiftelsen.

Nova Scotia ligger på samma breddgrad som norra Italien. En kall ström för ner kallt vatten som en motström till Golfströmmen längre österut. Norr om Nova Scotia är det i stort sett vildmark. På Söderöns breddgradsnivå bor ingen. I provinsen bor ca 1 miljon invånare varav ca 1/3 i Halifax.

I Kanada har de inte samma perspektiv på historia som hos oss. Den äldsta byggnaden i Halifax är byggd 1803, att jämföras med t.ex. Elis hus i Långalma från 1700-talet. Det huset är dock numera rivet.

Det finns i och för sig fina sandstränder, men de utnyttjas inte till sol och bad. Det är kallt i vattnet, det blåser, och det regnar mycket, 2 gånger mer än på Söderön. Vi har ju inget tidvatten på Söderön, men där borta är det på vissa ställen hela 15 m nivåskillnad mellan ebb och flod! Vattnet stiger respektive sjunker med 3 m per timme när det är som värst. Det är 6 timmar och 15 minuter mellan ebb och flod. Detta innebär att tidpunkten för ebb och flod vandrar under dygnet, och att det alltså blir en timmes förskjutning varje dygn. Det gäller alltså att passa sig noga. Åsa och Jan jämförde med Söderön, där man kan avlyssna väderleksrapporten och sedan lugn ge sig ut med sin egen båt någonstans.

Hummerfiske och sjöfart är viktiga näringar. Självfallet är de stora vattenvariationerna besvärande för dessa verksamheter. Vi fick se bilder på fantastiska humrar. Tillagningen är dock annorlunda än här hos oss. Hummer serveras varm, den är kokt i osaltat vatten, möjligen i havsvatten om man tillagar den vid stranden, och så äter man den med smält smör till. Jag har provat, men föredrar absolut det svenska sättet med sälta och dill.

I Nova Scotia är alltså tidvattnet ett naturproblem. Själva har vi landhöjningen som gör att vikar och sund grundas upp och växer igen. Vikarsjöarna växer också igen och är sedan länge i stort behov av restaurering. Eget hus och egen båt förekommer inte i Kanada. Det blir alltså ett helt annat liv man lever jämfört med Söderön. Man kan inte bara vandra ut i skogen som hos oss på Söderön. För det första är vegetationen i stors sett ogenomtränglig, men det finns framför allt ingen allemansrätt som den vi har. Man kan alltså bara vandra på iordninggjorda vägar och stigar i parker, naturreservat eller på vissa ställen på privat mark, och då med många restriktioner och på egen risk. Efter vistelsen i Nova Scotia värderar Åsa och Jan Sverige än mer med den frihet vi har med tillgång till mark, vatten och natur, och den svenska allemansrätten.

I ett avbrott för fika serverades två klassiker, dels Söderötårta bakad av Mona, och dels Kanadensisk pekannötspaj bakad av Åsa. Alla lät sig väl smaka. Receptet till Åsas pekannötspaj finns på nästa sida i detta nummer av Söderöposten. Pröva gärna, den var mycket god.

Som avslutning avtackades Åsa och Jan med var sin föreningströja och ett exemplar av "Brittas Bästa."

Bengt Skagersjö

Pekannötspaj – en klassiker från Kanada

Pajdeg:

3 dl vetemjöl
125 gram smör
1 kryddmått salt
3 msk kallt vatten

Fyllningen:

125 gram smör
2,5 - 3 dl ljus sirap
1 1/2 dl ljust muscovadosocker
2 msk vetemjöl
1/2 tsk salt
1 tsk vaniljsocker
2 ägg
200 gram pecannötter

Gör så här :

Ställ ugnen på 175 grader. Mät upp mjöl och salt i en bunke, tärna ner det kalla smöret, och knåda ner iskallt vatten. Arbeta ihop till en deg, och tryck ut i en form (22 – 24 cm). Låt vila kallt 30 min.
Förgrädda skalet i ca 10 min.

Under tiden gör du fyllningen;

Smält smör i en kastrull, häll i sirap, muscovadosocker, vetemjöl, salt. Låt detta sjuda under omrörning i ett par tre minuter. Ta av kastrullen från plattan och rör ner pecannötterna. Lättvispa äggen och vaniljsockret och vispa ner i nötkolasåsen. Häll fyllningen i pajskalet och grädda i nedre delen av ugnen ca 35 - 40 minuter.
Låt pajen svalna och servera med vaniljglass eller lättvispad grädde.

Från Åsa och Jan,

Berättarkväll i Söderöårdén 2012-10-21

(*Redaktörernas kommentar:* i nödfall kan man kanske ersätta muscovadosockret med farinsocker och pecannötterna med valnötter)

Flera studiebesök

Under hösten har vi haft fler studiebesök. Från Finland kom en delegation med anledning av att dom omorganiserar sin skogsorganisation samt kommer att ändra skogslagen.

Från Kina kom ett fortsatt besök, det förra var 2009, som gärna ville veta hur skogsägande fungerar i Sverige. Som synes av bilden blev dom väl trakterade på Söderögården och var mycket intresserade.

Hans Tibell

Vikarsjöarna

I Söderöposten nr 2 år 2012 sid 11 berättade vi om tankarna på att renovera Vikarsjöarna och dess våtmarker. Nu har stiftelsen UROSS (Utveckla Roslagen och Stockholms skärgård) beviljat ett bidrag på 100.000:- till en förstudie om vad och hur detta kan göras.

För att genomföra förstudien har en förening bildats kallad "*VIKARSJÖARNAS AVRINNINGSSOMRÅDE*". Denna förening har en styrelse som är nästan exakt lika som den i dikningsföretaget. Medlemmarna i dikningsföretaget är också medlemmar i föreningen. Orsaken till detta är att dikningsföretaget inte kan ha den organisation som krävs för att hantera bidrag m.m. Förstudien sker under 2013 och eventuella åtgärder planeras ske under 2014-15.

Anders Westerberg och Hans Tibell

August Höstedt

I Östhammars Tidningen någon gång i slutet av 1920-talet kunde man läsa följande notis:

Ny svensk medborgare. Regeringen har – enligt vad vår stockholmsredaktion erfarit – upptagit finske undersåten jordbruksarbetaren K. A. Höstedt (Heinonen) i Börstil till svensk medborgare.

Jag har pratat med Leffe Höstedt, Augusts barnbarn och känd Söderöbo och han har berättat litet om sin morfar.

August var född på Åland, på ett torp vid Kastellholms slott, 1895. Han deserterade undan militärtjänstgöring i finska armén, tillsammans med flera ålänningar, bland andra Knut Myllykoski. Det här handlade ju om en flykt så dom rodde från Åland och Leffe tror att dom kom i land vid Hargshamn. August, som var skomakare, kom förmodligen ganska snart till Söderön och bodde i Yttersby i huset där Kerstin och Sven-Erik Berglund bor nu.

I huset som nu ägs av familjen Loboda, f d JanPers, bodde då Johan och Lovisa Persson med tre barn, och dottern Linnea och August fattade tycke för varandra. Det var inte så populärt hos Perssons, eftersom Linnea var så ung, så ungdomarna fick smyga för att kunna träffas. När Linnea blev myndig 1930 kunde dom äntligen gifta sig och det var nog i samband med detta som August blev svensk medborgare. Och Linnea hade ett krav vid giftermålet och det var att August skulle byta namn, hon ville inte gifta sig med någon som hade ett finsk efternamn. Och Höstedt blev en direkt översättning av Heinonen.

Linnea och August köpte Skarphägnan av Bergkvist, fick tre flickor och August fortsatte som skomakare, men var även byggnadsarbetare och arbetade med byggmästare Bergström i Björnäs. Han anlätades också som sotare och hade hand om brandsynen på Söderön. Dom hade djur i ladugården, men ingen häst. Leffe tror att dom fick låna häst, när det skulle utföras skördarbeten. 1950 köpte i alla fall August traktor.

Själv har jag tidiga minnen av August komma puttrande på motorcykel, med strut i ansiktet. Leffe berättar att det var en Monark Blue Stinget 175 cc. 1956 tog August körkort för bil, 61 år gammal och köpte en sprillans ny Opel Rekord av Lindgrens i Östhammar.

Och efter pensioneringen ägnade han sig åt hemslöjdsarbete, som stänkor, stävor, byttor och bunkar av eneträ.

Leffe skulle gärna vilja komma i kontakt med någon eller några som har något av Augusts alster och kanske få köpa det.

Linnea och August bodde i Yttersby, till det att August dog 1975. Och 1976 köpte Linnea en lägenhet i Östhammar och flyttade från Söderön.

Viveka Westman

Exempel på hur man dricker på fat.

*Taklagsfest hos Olle Jansson,
Yttersby, när ladan byggdes.
Foto Bernhard Löwén*

*Några av Augusts alster.
Foto LeffeHöstedt*

Svamputflykten 2012

Vi var en tapper skara på 13 personer som trotsade höstens gråa väder och kastade oss ut i Tusköskogen. Vi fyllde raskt korgarna med trattkantareller och en del andra obestämbara svampar. Vi tappade bara bort Gunnar under denna lilla tur, men han hittade till fikaplatsen själv utan mobil eller andra hjälpmedel.

Fikat intogs på ett civiliserat sätt på vår veranda.

Där berättade dagens guide Hans Lagenius om ätliga, oätliga och giftiga svampar. Vi fick också vår kunskapstörst stillad vad det gäller klassificering av svampars goda smak, 1, 2 eller 3 stjärnor. Naturligtvis var han som införde systemet kapten i det militära, därav den godaste med 3 stjärnor (kaptenens gradbeteckning).

Allt som allt hade vi en trevlig söndag som säkert avslutades med en god måltid med rikligt med svamp.

Tack Hans Lagenius för en trevlig dag med svamp.

Vid pennan Christer Mattsson

Kräftsten

När jag var hos Agda Wahlström i Svartnö i somras, så frågade hon om vi hade kräftstenen kvar.

Och när hon säger det, så kommer jag ihåg att farmor, Beda Eriksson i Nolsterby, hade en liten vit sten i en ask och den togs fram om någon hade fått något skräp i ögat.

Agda berättade att hennes pappa, Gotthard, hade fått ett sädeskorn i ögat och det var helt omöjligt att få ut det. Han gick till min farmor, tydligen var det känt att hon hade en kräftsten. Stenen som är ungefär 5 mm i diameter stoppades in under ögonlocket och efter hur lång tid minns inte Agda, men ut kom sädeskornet. Hon tror att han kanske hade stenen i ögat under natten.

Jag har läst om kräftsten på nätet och det här var en metod, som inte alls var att rekommendera. Man kunde skada ögat ganska ordentligt. I Gotthards fall gick det i alla fall bra och hela behandlingen gick ut på att ögat tårades så mycket att det främmande föremålet, d v s skräpet helt enkelt rann ut.

Jag har hittat stenen i en av farmors gamla chiffonjéer och jag undrar hur det kommer sig att den fanns i huset. Stenen finns i kräftor och är en kalkreserv för skalbildningen, men jag har svårt att tro att det åts kräftor hemma hos bönderna i början eller mitten av nittonhundratalet. Eller gjorde man det? Eller hade hon helt enkelt köpt den för att använda den som en av flera huskurer man använde sig av på den tiden?

Finns det någon av Söderöpostens läsare som kan någonting mer om kräftstenar och som kan vittna om användningen.

Viveka Westman

Söderöns Hembygdsförening
c/o Hans Tibell
Lotsholmen
742 91 ÖSTHAMMAR
Plusgiro 15 28 61-1

Hembygdsförening

Styrelse	Telefon	E-post
Hans Tibell	70055 el. 08-659 47 75	neisti-2004@telia.com
Viveka Westman	70028 el. 08-15 86 12	westsson@tele2.se
Bengt Skagersjö	070-51 654 52	bengt.skagersjo@telia.com
Ulla-Britt Jansson	320 31	
Christer Mattsson	704 90	xrizter@telia.com
Margit Bergström	324 64	
Anders Westerberg	323 75 el. 070-222 03 81	familjenwesterberg@telia.com
Ersättare		
Robert Carlsson	703 41	robert_carlsson@telia.com
Agnetha Eriksson	701 35	
Anna-Britt Mattsson	321 87	
Hans Gustavsson	416 46	
Bibbi Jansson	701 06	bibbij@spray.se
Revisorer		
Margaretha Mattsson	321 59	
Lage Löwén	702 59	
Ersättare		
Mats Jorlin	701 62	
Valberedning		
Arne Westerberg	700 24	
Patrik Westerberg	070-673 51 68	
Ann-Marie Frylmark	702 10	